

Sygn. akt I C 189/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 stycznia 2020 r.

Sąd Rejonowy Gdańsk – Północ w Gdańsku I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Rejonowego Marek Jasiński

Protokolant: Joanna Czyżewska

po rozpoznaniu w dniu 10 stycznia 2020 r. w Gdańsku

na rozprawie

sprawy z powództwa H. O.

przeciwko A. M. i J. M.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

I. uznaje za bezskuteczne w stosunku do H. O.:

1. umowę darowizny zawartą 18 lipca 2014 r, pomiędzy J. M. i A. M., na mocy której A. M. stała się wyłącznym właścicielem stanowiącego odrębną nieruchomość lokalu mieszkalnego nr (...), (...), położonego w G. przy ul. (...)(...)objętego księgą wieczystą nr (...), prowadzoną przez Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku, wraz z przynależnym udziałem w nieruchomości wspólnej objętej księgą wieczystą KW (...), prowadzoną przez ten Sąd,

2. umowę ustanowienia bezpłatnej dożywotniej służebności mieszkania, zawartą 18 lipca 2014 r. w § 6 powyższej umowy darowizny, pomiędzy A. M. i J. M., polegającym na bezpłatnym i dożywotnim korzystaniu przez J. M. ze wszystkich pomieszczeń w lokalu nr (...), (...), stanowiącym odrębną nieruchomość, położonym w G. przy ul. (...)(...), objętego księgą wieczystą nr (...), prowadzoną przez Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku,

jako dokonane z pokrzywdzeniem H. O., której wierzytelność w stosunku do J. M. została stwierdzona prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Gdyni z 18 maja 2018 r., sygn. akt I C 1245/17;

II. zasądza od A. M. i J. M. a na rzecz H. O. kwotę 9008 zł (dziewięć tysięcy osiem złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 189/19

UZASADNIENIE

Pozwem z 23 stycznia 2019 r. przeciwko pozwanym J. M., A. M., powódka H. O. domagała się uznania za bezskuteczną w stosunku do niej:

1. umowy darowizny zawartej 18 lipca 2014 r., pomiędzy J. M. i A. M., na mocy której A. M. stała się wyłącznym właścicielem stanowiącego odrębną nieruchomość lokalu mieszkalnego nr (...),(...), położonego w G. przy ul. (...)(...) objętego księgą wieczystą nr (...), prowadzoną przez Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku, wraz z przynależnym udziałem w nieruchomości wspólnej objętej księgą wieczystą KW (...), prowadzoną przez ten Sąd;

2. umowy ustanowienia bezpłatnej dożywotniej służebności mieszkania, zawartej 18 lipca 2014 r. w § 6 powyższej umowy darowizny, pomiędzy A. M. i J. M., polegającym na bezpłatnym i dożywotnim korzystaniu przez J. M. ze wszystkich pomieszczeń w lokalu nr (...), (...) stanowiącym odrębną nieruchomość, położonym w G. przy ul. (...)(...) objętego księgą wieczystą nr (...), prowadzoną przez Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku,

wskazując, iż przysługuje jej wymagalna wierzytelność w stosunku do dłużnika J. M., stwierdzona prawomocnym orzeczeniem Sądu Rejonowego w Gdyni, tj. wyrokiem z dnia 18 maja 2018 r., wydanym w sprawie I C 1245/17, zaopatrzoną w klauzulę wykonalności. Jednocześnie wniosła o zabezpieczenie roszczenia poprzez ustanowienie zakazu zbywania i obciążania nieruchomości tj. lokalu mieszkalnego nr (...),(...) położonego w G. przy ul. (...)(...) objętego księgą wieczystą nr (...), prowadzoną przez Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku, wraz z przynależnym udziałem w nieruchomości wspólnej objętej księgą wieczystą KW (...), prowadzoną przez ten Sąd.

Postanowieniem z dnia 18 lutego 2019 r. Sąd Rejonowy Gdańsk – Północ w Gdańsku udzielił zabezpieczenia roszczenia zgodnie z wnioskiem.

Powódka podniosła, że egzekucja w stosunku do dłużnika okazała się bezskuteczna. Czynności komornika wykazały, że brak jest możliwości zaspokojenia choćby części dochodzonych należności. Powódka podkreśliła, że zaskarżone umowy darowizny i służebności zostały zawarte z okrzywdzeniem wierzyciela i doprowadziły do niewypłacalności dłużnika.

Pozwani w odpowiedzi na pozew wnieśli o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. W uzasadnieniu podnieśli zarzut nieistnienia wierzytelności z uwagi na brak wypłaty pożyczki na rzecz pozwanego. Argumentowali, że przeniesienie własności nieruchomości na rzecz A. M. z jednoczesnym ustanowieniem służebności, uzasadnione było sytuacją życiową pozwanego, który jest osobą wymagającą opieki - ma problemy ze wzrokiem, cierpi na depresję. Nadto pozwana podnosiła koszty remontów i utrzymania mieszkania. Wskutek tej czynności pozwana nie uzyskała żadnych korzyści majątkowych, ani nie działała ze świadomością pokrzywdzenia powódki, ponieważ o zawarciu umowy pożyczki nie miała wiedzy. Z tego względu zdaniem pozwanych powództwo powinno podlegać oddaleniu na podstawie art. 5 k.c.

Sąd ustalił następujący, istotny dla rozstrzygnięcia stan faktyczny:

Prawomocnym wyrokiem wydanym w dniu 18 maja 2018 r. w sprawie o sygn. akt I C 1245/17 Sąd Rejonowy w Gdyni zasądził od J. M. na rzecz H. O. kwotę 43.000 zł wraz z umownymi odsetkami w wysokości 11,5% w stosunku rocznym za okres od dnia 4 stycznia 2013 r. do dnia 31 grudnia 2013 r., ustawowymi odsetkami za okres od dnia 1 stycznia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r., ustawowymi odsetkami za okres od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 5.767zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

bezsporne, nadto dowód : odpis wyroku –k. 76 verte akt I C 1245/17, k. 15-16

Postanowieniem z dnia 27 sierpnia 2018 r. w sprawie o sygn. akt I 1245/17 Sąd Rejonowy w Gdyni nadał wyrokowi wydanemu w dniu 18 maja 2018 r. w sprawie o sygn. akt I C 1245/17 klauzulę wykonalności na rzecz wierzyciela H. O. przeciwko dłużnikowi J. M..

bezsporne, nadto dowód: odpis tytułu wykonawczego –k. 76-76 verte akt I C 1245/17, k. 15-16 akt

Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym Gdańsk – Południe w Gdańsku T. K. na wniosek wierzyciela H. O., na podstawie wyroku wydanego w dniu 18 maja 2018 r. w sprawie o sygn. akt I C 1245/17 przez Sąd Rejonowy w Gdyni, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 27 sierpnia 2018 r., wszczął postępowanie egzekucyjne o sygn. akt Km 2612/18 przeciwko J. M..

bezsporne, nadto dowód: postanowienie z dnia 12 listopada 2019 r. –k. 198

W toku postępowania egzekucyjnego Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym Gdańsk – Południe w Gdańsku T. K. pismem z dnia 27 grudnia 2018 r. przesłał do wiadomości wierzyciela H. O. odpis aktu notarialnego z dnia 18 lipca 2014r.(...), zgodnie z którym, na mocy umowy darowizny zawartej 18 lipca 2014r., pomiędzy J. M. i A. M., A. M. stała się wyłącznym właścicielem stanowiącego odrębną nieruchomość lokalu mieszkalnego nr (...), (...), położonego w G. przy ul. (...) (...), objętego księgą wieczystą nr (...), prowadzoną przez Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku, wraz z przynależnym udziałem w nieruchomości wspólnej objętej księgą wieczystą KW (...), prowadzoną przez ten Sąd. Nadto w § 6 powyższej umowy darowizny, ustanowiono bezpłatną dożywotnią służebność mieszkania, polegającą na bezpłatnym i dożywotnim korzystaniu przez J. M. ze wszystkich pomieszczeń w lokalu nr (...), (...) stanowiącym odrębną nieruchomość, położonym w G. przy ul. (...) (...)objętego księgą wieczystą nr (...), prowadzoną przez Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku.

Czynność ta spowodowała wyprowadzenie z majątku J. M. jedyne go składnika majątku, z którego możliwe było prowadzenie skutecznej egzekucji.

Bezsporne, nadto dowód: odpis pisma komornika sądowego wraz z odpisem aktu notarialnego (...) –k. 17–22, odpis zupełny księgi wieczystej nr (...) –k. 23-30, odpis zupełny księgi wieczystej nr (...)–k. 31-53

Postanowieniem z dnia 12 listopada 2019 r. Komornik Sądowy działający przy Sądzie Rejonowym Gdańsk – Południe w Gdańsku T. K. pod sygn. akt Km 2612/18 umorzył postępowanie egzekucyjne wobec stwierdzenia bezskuteczności egzekucji.

dowód: postanowienie z dnia 12 listopada 2019 r. sygn. akt Km 2612/18 –k. 198-199

Sąd zważył, co następuje:

Powyższy, istotny dla rozstrzygnięcia stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zaoferowanych przez stronę powodową w postaci dokumentów, których autentyczność nie była przez strony kwestionowana, nie budziła również wątpliwości Sądu oraz na podstawie wyroku Sądu Rejonowego w Gdyni z dnia 18 maja 2018 r. w sprawie o sygn. akt I C 1245/17, postanowienia Komornika Sądowego działającego przy Sądzie Rejonowym Gdańsk – Południe w Gdańsku T. K. z dnia 12 listopada 2019 r. pod sygn. akt Km 2612/18 w przedmiocie umorzenia postępowania egzekucyjnego, aktu notarialnego z dnia 18 lipca 2014r. (...) odpisu zupełnego księgi wieczystej nr (...).

Zgodnie z przepisem art. 527 § 1 i 2 k.c., gdy w skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. To czy czynność prawna dłużnika krzywdzi wierzycieli, należy oceniać nie według chwili dokonania tej czynności, lecz według chwili jej zaskarżenia i wyrokowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z 22 marca 2001 r., V CKN 280/00, Lex Polonica).

Można zatem wyróżnić przesłanki warunkujące możliwość skorzystania przez uprawnionego – powoda z ochrony pauliańskiej: 1. istnienie godnego ochrony interesu wierzyciela w postaci wierzytelności, 2. dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią, 3. pokrzywdzenie wierzyciela, 4.uzyskanie wskutek tej czynności korzyści majątkowej przez osobę trzecią, 5.działanie osoby trzeciej w złej wierze. Dla zastosowania skargi pauliańskiej wszystkie przesłanki muszą wystąpić kumulatywnie, a ciężar ich udowodnienia spoczywa co do zasady na wierzycielu.

Tym niemniej art. 528 k.c. wyłącza przesłankę złej wiary po stronie osoby trzeciej w tych wypadkach, gdy wskutek zaskarżonej czynności osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie.

W takiej sytuacji wierzyciel może żądać ochrony także wtedy, gdy osoba trzecia nie wiedziała (co w niniejszej sprawie potwierdziła sama powódka na rozprawie w dniu 10 stycznia 2020 r.) i nie mogła przy zachowaniu należytej

staranności dowiedzieć się o tym, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela i jest zwolniony od obowiązku wykazania, że osoba trzecia wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć o tym, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Jednocześnie osoba trzecia nie może bronić się poprzez wykazanie, że nie wiedziała lub nie mogła wiedzieć o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Nawet udowodnienie przez osobę trzecią, że nie wiedziała i - mimo zachowania najwyższej staranności - nie mogła się dowiedzieć o pokrzywdzeniu wierzycieli, nie zwalnia jej od odpowiedzialności wobec wierzyciela. Stan wiedzy osoby trzeciej oraz jej dobra lub zła wiara

nie mają znaczenia; do zaskarżenia wystarczy spełnienie pozostałych warunków art. 527 § 1 i 2 k.c. (por wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 25 września 2012 r. sygn. akt I ACa 226/12).

By uznać czynność za bezskuteczną wystraszające jest ustalenie, że dokonanie przez dłużnika czynności prawnej było warunkiem koniecznym powstania lub pogłębienia się jego niewypłacalności. Co więcej, czynność prawna może być zaskarżona także wówczas, gdy nie jest jedyną, ale jedną z przyczyn niewypłacalności dłużnika (tak m.in. Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z dnia 21 stycznia 2015 r. wydanym w sprawie sygn. akt I ACa 1641/14).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszego postępowania stwierdzić należy, iż w przedmiotowej sprawie mamy do czynienia z umową darowizny, a więc czynnością prawną skutkującą uzyskaniem przez osobę trzecią pozwaną A. M. korzyści majątkowej bezpłatnie. Zatem bez wpływu na rozstrzygnięcie w przedmiotowej sprawie pozostaje przesłanka złej wiary po stronie osoby trzeciej.

Strona pozwana co prawda wskazywała, że czynność ta, pomimo, że została określona jako umowa darowizny, miała charakter odpłatny, ponieważ w zamian za uzyskanie przysporzenia w postaci własności nieruchomości, przejęła na siebie ciężar utrzymania dłużnika i nieruchomości, jednakże Sąd nie podziela stanowiska pozwanych. Umowa darowizny stanowi bowiem przysporzenie nieodpłatne, co wynika z samej natury tej umowy z mocy art. 888 § 1 k.c., zgodnie z którym przez umowę darowizny darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego kosztem swego majątku. Z powyższego wynika więc, iż umowa darowizny z istoty swej jej bezpłatna. Po wtóre, stanowisko pozwanej, że przejęła koszty utrzymania dłużnika i nieruchomości w zamian za uzyskane przysporzenie, nie może ostać się w świetle art. 23 k.r.o. N. bowiem od ustroju majątkowego panującego w małżeństwie, zgodnie z art. 23 k.r.o. małżonków obciąża obowiązek wzajemnego wspierania się. Art. 23 k.r.o. stanowi bowiem, iż małżonkowie mają równe prawa i obowiązki w małżeństwie. Są obowiązani do wspólnego pożycia, do wzajemnej pomocy i wierności oraz do współdziałania dla dobra rodziny, którą przez swój związek założyli. Zatem ponoszenie przez pozwaną kosztów utrzymania pozwanego, który ze względu na sytuację życiową i zdrowotną nie był w stanie samodzielnie już zarobkować, jest niczym innym, jak realizacją powyższego obowiązku. W konsekwencji nie można było uznać, że koszty te stanowiły ekwiwalent tej darowizny, zaś wywodzenie z tej okoliczności tego, że umowa miała charakter odpłatny, stanowiła wyłącznie próbę obrony przed roszczeniem pauliańskim.

W ocenie Sądu w niniejszej sprawie z treści prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Gdyni z dnia 18 maja 2018 r. w sprawie o sygn. akt I C 1245/17 wynika wprost, iż pozwany J. M. jest dłużnikiem powódki H. O.. Zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Prawomocny wyrok swą mocą powoduje, że nie jest możliwe dokonanie odmiennej oceny i odmiennego osądzenia tego samego stosunku prawnego, w tych samych okolicznościach faktycznych i prawnych, między tymi samymi stronami. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 22.01.2014 r. sygn. akt I ACa 1122/13). Z tych względów Sąd Rejonowy Gdańsk – Północ w Gdańsku pozostaje związany wyrokiem Sądu Rejonowego w Gdyni z dnia 18 maja 2018 r. w sprawie o sygn. akt I C 1245/17. Z tego względu kwestie dowodowe podnoszone przez stronę pozwaną dotyczące okoliczności faktycznego braku wypłacenia środków finansowych z umowy pożyczki zostały przez Sąd pominięte, jako stanowiące niedopuszczalną polemikę z prawomocnym orzeczeniem Sądu.

Jedynym składnikiem majątku dłużnika J. M., z którego mogłaby być prowadzona skuteczna egzekucja był udział wynoszący 1/2 w nieruchomości – lokalu mieszkalnym położonym w G. przy ul. (...) -C, nabytym przez pozwanych

na prawach wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej. Świadczy o tym niewątpliwie wynik postępowania egzekucyjnego w sprawie Km 2612/18 w postaci umorzenia tegoż postępowania jako bezskutecznego. W konsekwencji nie budziło wątpliwości Sądu, że dłużnik był niewypłacalny na skutek usunięcia z jej majątku w drodze spornej umowy darowizny wskazanego powyżej składnika majątku.

Oceniając zatem w dacie zaskarżenia spornej umowy darowizny i ustanowienia służebności mieszkania skargą pauliańską w niniejszej sprawie i w dacie wyrokowania, sytuację majątkową dłużnika J. M., usunięcie z jego majątku składnika majątkowego w postaci udziału w przedmiotowej nieruchomości i obciążenie nieruchomości służebnością, doprowadziło do pogłębienia zagrożenia niewypłacalnością, z czym dłużnik, co najmniej musiał się liczyć. Obciążanie nieruchomości służebnością, spowodowało, że w realiach rynkowych taki lokal traci na atrakcyjności dla potencjalnych nabywców i dodatkowo utrudnia prowadzenie egzekucji z takiej nieruchomości.

W ocenie Sądu, nie było wątpliwości, że powódka była wierzycielem J. M. i wobec braku dobrowolnego świadczenia, wszczęła przeciwko dłużnikowi postępowanie egzekucyjne, które nie przyniosło zaspokojenia, nadto, iż w chwili składania pozwu J. M. był niewypłacalny i taki pozostawał również na chwilę orzekania.

W toku postępowania nie wykazano, by dłużnik posiadał inny majątek nadający się do egzekucji, by posiadał oszczędności. Wyzbycie się więc prawa do 1/2 lokalu doprowadziło do sytuacji, w której wierzyciel H. O. nie ma możliwości zaspokojenia swojej wierzytelności, czyli zawarcie umowy darowizny i ustanowienia służebności mieszkania, doprowadziło do stanu jego niewypłacalności.

Ponadto w przedmiotowej sprawie brak podstaw do kierowania się zasadami słuszności w celu oddalenia powództwa, gdyż samo zachowanie pozwanych pozostawia wiele zastrzeżeń co do postępowania zgodnego z zasadami współżycia społecznego. Dla oceny, czy zasada słuszności uzasadnia w konkretnej sprawie oddalenia powództwa nie bez znaczenia pozostaje zachowanie się samego poszkodowanego. Zdaniem Sądu istotą prawa cywilnego jest strzeżenie praw podmiotowych, a zatem wszelkie rozstrzygnięcia prowadzące do redukcji tych praw wymagają z jednej strony ostrożności, a z drugiej bardzo wnikliwego rozważenia wszystkich aspektów rozważanego przypadku. Wiąże się z nimi postulat, by orzeczenie opierało się na wszechstronnym uwzględnieniu okoliczności konkretnego przypadku. Zasady współżycia społecznego w rozumieniu art.5 k.c. są bowiem pojęciem, pozostającym w nierozłącznym związku z całokształtem okoliczności danej sprawy i w takim całościowym ujęciu wyznaczają podstawy, granice i kierunki jej rozstrzygnięcia w wyjątkowych sytuacjach, które przepis ten ma na względzie. Dlatego dla zastosowania art. 5 k.c. konieczna jest ocena całokształtu szczególnych okoliczności danego wypadku w ścisłym powiązaniu nadużycia prawa z konkretnym stanem faktycznym (por wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 1994r . II CRN 127/97).

Odnosząc powyższe do okoliczności niniejszej sprawy, wskazać należy, że na naruszenie zasad współżycia społecznego nie może powołać się osoba, która sama te zasady narusza, a tak jest w przypadku nieregulowania wymagalnych i stwierdzonych prawomocnym orzeczeniem Sądu, zobowiązań i podejmowania czynności mających uniemożliwić, czy znacznie utrudnić ich egzekucję.

Mając zatem na uwadze całokształt okoliczności sprawy, Sąd uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie, w konsekwencji Sąd na mocy art. 527 § 1 i 2 k.c. w zw. 528 k.c. orzekł w pkt I sentencji wyroku.

O kosztach postępowania Sąd orzekł w pkt II wyroku, na mocy art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Pozwani przegrała sprawę w całości, wobec czego są oni zobowiązani do zwrotu powódce poniesionych kosztów postępowania. Na koszty te składa się opłata od pozwu w wysokości 3.591 zł oraz koszty zastępstwa procesowego w wysokości 5.400 zł, ustalone w oparciu o przepis § 2 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych, w brzmieniu obowiązującym w dniu wniesienia pozwu tj. w dniu 5 lutego 2019 r., powiększone o opłatę od pełnomocnictwa w wysokości 17zł.

Sygn. akt I C 189/19

ZARZĄDZENIE

(...)

1. (...)

2. (...) A. M. (...) J. M. (...)

3. (...)

(...)